

ZÁKONYI FERENC

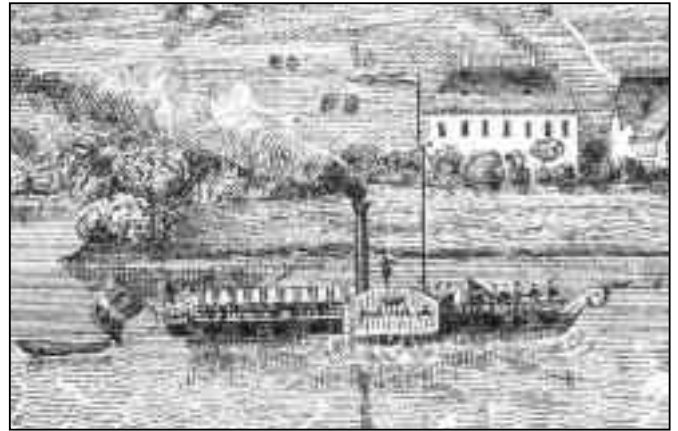
HAJÓZÁSI ÜNNEPSÉG ÁLDOZATTAL

A Balatonra életet, mozgást hozó első gőzhajó, a költő Kisfaludy Sándorról, a balatonfüredi magyar játékszín létrehozójáról elnevezett volt, és új lendületet adott az addig Kossuth Lajostól Holt-tengernek mondott Balatonnak, s elindította az idegenforgalmat a tó körül. Érthető, hogy a költők egymás után jelentették meg verseiket, amelyekben dicsérték a lánglelkű alkotót, a legnagyobb magyart: Széchenyi Istvánt és az általa megvalósított nemzeti büszkeséget, a Balaton első gőzhajóját.

Minderről annyit írtak már, hogy e hírek, adatok több kötetre rúgnának. Részletesen ismerjük a hajó létrehozásának minden mozzanatát, a hajótest, a gépek megrendelésének, leszállításának, összerakásának történetét és azt is, hogyan indult meg első próbaútjára Széchenyi születésnapján, 1846. szeptember 21-én, tomboló lelkesedés közepette. Széchenyi ugyan az első próbaútra csak a legszűkebb környezetét, barátait és a hajó építésében részt vett szakembereket hívta meg, nehogy ha valami baj mutatkozna az elindulásnál, a hajó nem menne úgy, amint tervezték, akkor a részvényesek elkedvetlenedjenek, és ne folyjon be a pénz, ami neki mindig a legnagyobb gondot jelentette. A környék népét azonban nem lehetett megakadályozni abban, hogy százan és százan ne tolongjanak a parton, ahol akkor még nem lebegtek a zászlók, még nem díszítették lombfüzérekkel a hajóhidat, mint később az október 18-21. közötti, már népes közönség részvételével végrehajtott első tó körüli hajózáson.

A hajósok – és ezt számtalan történet bizonyítja – babonás emberek, akik egy-egy, általuk rossz jelnek tartott esemény bekövetkezésekor el sem indulnak a hajójukkal, amíg csak kedvezőbb jelek nem mutatkoznak. Ilyen volt a hajó első kapitánya, a holland származású Haetjens kapitány, de a többiek is, a gépész, a fűtő, a kormányos, a matrózok, akik a kapitány tört magyarsággal elmondott meséiből értesültek a tengeri hajók rémes történeteiről. Ilyen pl.: hogyha baleset történik a hajó vízre eresztésénél, az végigkíséri a hajót egész életén. Nos, ilyen történt a Kisfaludynál is, csak eddig nem került elő a hajóról szóló újsághírekben, lajstromokban, valahogyan sikerült elfeledtetni szomorú esetét.

Úgy szereztem róla tudomást, hogy Eöry Miklós csopaki barátom felhívta a figyelmet arra, hogy a paloznaki halotti anyakönyvben – amikor elődeit ku-

A Kisfaludy gőzös (1848)

tatta – 1846-ból egy érdekes bejegyzésre lett figyelmes. Kimentem Paloznakra és a rk. plébánia halotti anyakönyvében a következő szó szerinti bejegyzést láttam.¹,1846. szeptember 21-dikén meghalt Varga Éva Tóth János özvegye kath. vallású, 57 éves Füred." A halál oka: „Balatoni 1-ső gőzös e napon eresztetvén, mozsarak durrogási közt vízre, egy el szakadt mozsár darabja által, melly 135 lépés távolságra agy velejébe hatolt, lett halál áldozatjává.”

Úgy képzelem, amikor az özvegyasszony elvágódott, a közelében állók rögtön hívták a megyei fürdőbiztost, aki mindig egy szolgabíró volt, és az – nehogy riadalmat keltsen – azonnal elvitette a holttestet annak házába, ahol felravatalozták. A hajó közben már úszott a vízen, senki sem mert erről jelentést tenni, sőt bizonyos vagyok abban is, megtiltották, hogy erről Széchenyi István és a hajó kapitánya értesüljön. Széchenyit nem azért, mintha babonás lett volna, hanem, hogy el ne kedvetlenítse ez a szomorú esemény a további munkától; a kapitányt pedig, nehogy rossz, baljóslatú jelet lásson a halálesetben. Az újságok nem adtak hírt felőle, feljegyzések nem tartalmazzák az akkori időből, hogy bizony rossz előjel között indult el az első hajó. Szerencse, hogy még véletlenül sem vált be a rossz előjel, és a hajó egészen haláláig, amíg csak darabokra nem vágták, élt és ment, hozzájárulva a balatoni idegenforgalom kifejtéséhez.

Tóth János özvegyének sírját hiába kerestem a füredi temetőben, régen eltűnhetett az, mind sok másé, és csak az anyakönyv sorai őrzik a balatoni gőzhajózás első áldozatának emlékét.

Szerkesztői megjegyzés: A cikk a Honismeret 1986. 1. számában (35 - 36. p.) megjelent írás szó szerinti másolata.

1 A haláleset bejegyzése a paloznaki (Veszprém megye) róm. kat. egyházközség anyakönyvei 2. kötetének 366. oldalán olvasható.